PB
6752
W.N.U.

Prijs 15 cent

MIJN LEVEN, STRIJD EN DOEL

DOOR

G. KUITERT
TE DOKKUM

Pb 6752

L.S.

Deze en bijgaande Brochure wordt U 8 tot 14 dagen ter lezing aangeboden. Mocht U ze niet wenschen te doorlezen, gelieve dan in elk geval de 2 laatste bladzijden van deze Brochure te lezen. Speciaal het vet gedrukte. Na 8 dagen komen wij hierop persoonlijk antwoord halen.

46123

PROV. BIBL. FRIESLAND
0234 9729

MIJN LEVEN, STRIJD EN DOEL.

I.

Ter verduidelijking van het doel, hetwelk wij ons met dit schrijven voor stellen, komt het ons wenschelijk voor, te beginnen met eenige hoofdtrekken uit het leven onzer jeugd te geven.

In 1877 als jongste van elf kinderen geboren, kan ik mij heden nog herinneren, hoe wij vanaf mijn 3-jarigen leeftijd in ongelooflijke armoede moesten leven, daar wij met elf tot twaalf personen, jaren lang van f 3.— per week moesten rondkomen.

Mijn moeder was een dochter van Ds. J. Huikes, eerste afgescheiden predikant te Drachten, mijn vader was van liberale Hervormde ouders, die zich weinig ernstig om den Godsdienst bekommerden.

Op 25-jarigen leeftijd werd mijn vader — zooals hij dit later noemde — krachtdadig omgezet, of bekeerd, wat tot gevolg had, dat hij zich onder de Gereformeerd-afgescheidenen voegde, zoodat wij een zeer strenge Godsdienstige opvoeding kregen.

Wij moesten reeds vanaf zeer vroege jeugd elken Zondag 2 maal 2½ uur naar de kerk, soms 3 keer en moesten, vanaf zekeren leeftijd, na kerktijd ons bezig houden met het lezen van oude schrijvers, zooals: Brakel, Smijtegeld, Petrus v. d. Hagen, Adolf Lampe, Erschiene, Spurceon, Bunjan en anderen.

Hoe wij deze strenge godsdienstige opvoeding vanaf onze prilste jeugd tot op volwassen en hoogeren leeftijd zonder tegenstand, als een noodzakelijke vanzelfsprekendheid aanvaarden, zal velen der lezers een raadsel zijn, vooral in aanmerking genomen, dat de predikers, waaronder wij Zondags 2 maal 2½ uur, soms drie keer kerkten, meestal met grooten schijnbaren ernst, hoofdzakelijk steeds weer uitweiden over de verschrikkelijkheid der hel voor onbekeerde verdoemden en de fantastische voorstelling van het Zalige Hemelleven der uitverkorenen, waarbij ons telkens opnieuw diep werd ingeprent, dat wij e r zelf absoluut niets af of toe konden doen, of wij tot de verdoemden of toekomstige Hemellingen zouden behooren en de kans

van ons behoud zéér klein was, ongeveer als tijdens de zondvloed, waaruit Noach met slechts een achttal behouden werd.

De gevolgen dezer opvoeding maakten zulk een indruk op ons, dat wij steeds in grooten angst en vrees voor God en de toekomst leefden en dwong ons vanaf onzen prilsten jeugd duizende malen te bidden en te smeeken om z.g. genade, bekeering en behoud.

Vanaf mijn zesde tot mijn twaalfde jaar woonden wij te Twijzelerheide (Fr.), waar destijds twee kerkjes stonden, een Hervormd en een toen z.g. Doleerend.

In genoemd hervormd kerkje predikte in dien tijd een zekere R. Fenema, in het doleerend kerkje H. K. Zijlstra, beiden toegelaten tot den dienst des woords, als oefenaar volgens kerkelijk art. 8.

Daar mijn vader meende dat de Hervormde oefenaar Fenema zuiverder in de rechte leer was als de doleerende Heer Zijlstra, moesten wij om die reden bij Fenema kerken.

Deze Heer Fenema ontving geen cent vast tractement, daar hij aangenomen had zijn zwaren geestelijken arbeid aldaar te verrichten voor wat in de collecte zakjes in de kerk werd opgehaald.

Waar de man doorelkaar een 150-tal hoorders had, waarvan een 135-tal zoo arm was, dat ze letterlijk geen voldoende droog brood konden koopen, bestond de inhoud der collecte zakjes bijna enkel uit heele, meer nog uit halve centen, plus 10 tot 20 steentjes, oude stukken knoopen èn andere rommel, welke laatste ongerechtigheden in de collectezakjes waren geduwd door kinderen, die hierdoor stiekum hun halve centje inhielden om het later te versnoepen. Daden welke zeer duidelijk illustreerden Fenema's leer, dat wij vanaf onze prilste jeugd verknocht zijn aan de zonde, geneigd tot alle kwaad en onbekwaam tot eenig goed.

Daar mijn vader door intieme vriendschap met Fenema verbonden was, kwamen wij als kinderen veel bij Fenema aan huis en zagen meermalen, dat hij met zijn vrouw, de opbrengst der collectezakjes zat te tellen en netjes te sorteeren; in enkele halve stuivers, heele en halve centen, terwijl een paar hunner kinderen hun ouders hierbij hielpen, door de buit van steentjes, heele, halve en vierde knoopen en andere rommel er uit te visschen.

Hoewel de man nu 2 × 2½ uur (soms 3 keen), preekte, bedroeg de opbrengst der gezamenlijke collectes doorelkaar zoowat van f 4.— tot f 5.—, waarvan de man met vrouw en 7 kinderen een geheele week moest leven. Een paar kleine boertjes, die het iets breeder hadden dan de massa, brachten de man zoo af en toe wat aardappelen, een stukje spek, wat boter en karnemelk.

Dat de man somtijds ook wel bitter werd onder zulk lijdend Godsbestuur, vooral 's winters, omdat er dan nog al eens trouwe kerkbezoekers wegbleven, om reden er in het kerkje geen verwarming was en door deze wegblijvers „koudkleumers", weer zoovele heele en halve centen minder in de collectezakjes kwamen — laat zich denken.

Ik herinner mij nog, dat, toen er op zoo'n erg kouden Zondagsdienst wat veel hoorders wegbleven, hij zijn gemoedsgesteldheid lucht gaf in de volgende woorden: „Wanneer er hoorders om een beetje koude onder het getuigenis en de gemeenschap van Gods dierbaar woord wegblijven, hoe zullen dezulken het in de eeuwigheid dan in de eindelooze pijnen en vlammen der hel uithouden?"

Toen ik zes jaar was, kocht mijn vader op Twijzelerheide (Fr.) een huisje met ¾ pondemaat land voor f 60.—. Waar de man deze f 60.— heeft weggetooverd is ons, zijn kinderen, altijd een raadsel gebleven, aangezien de man nooit over een cent had te beschikken. — Een bijzondere uitredding Gods? — Hoe dan ook, wij waren hierdoor de gezegende bezitters geworden van een half van steen, half van plaggen opgezet, met een half van riet en half van heidezoden gedekt huisje, welks gaten, kieren en scheuren 's winters behoorlijk met plaggen, zakken en oude lappen werden gedicht en daarbij een stuk grond, waaruit wij een toen nog uit 5 personen bestaand gezin, een half jaar lang aardappels en wat boontjes konden eten, hoewel veel te weinig en half voldoende, terwijl wij het overige halfjaar moesten leven van f 2.— à f 2.50 per week, hetgeen mijn oudere broeder, van 11 tot 16 jaar bij een boertje verdiende; daarbij ontvingen wij enkele wintermaanden in het jaar van de Armvoogdij f 0.50 met 4 pond roggebrood per week, hetwelk ik als 7—11 jarig jongetje, des Donderdagsavonds om 9 uur van de armkamer te Twijzel moest halen (een uur eenzaam loopen).

Daar wij door onze opvoeding — zie boven — vreeselijk bang waren voor God en nog banger voor den persoonlijken duivel, is met geen pen te beschrijven de namelooze angsten welke ik onderging, op den eenzamen vóórnachtelijken tocht bij het halen dezer 50 cent en 4 pond brood.

Deze angst had echter één goede zijde, daar ik door deze vrees behoed werd, tegenover den sterken drang der honger, de schrikkelijke zonde(?) te begaan om stukken van het brood te stelen. Zeer dicht bij huis komende, durfde ik er toch een stukje korst afknabbelen. O, wat heb ik mijn angst op dien eenzame nachtelijke tochten door bidden en hardop psalmen zingen trachten weg te werken.

Als onze eigenverbouwde aardappels en boontjes op waren, leefden wij van 's morgens één stuk roggebrood, 's middags een ruim theeschoteltje vol rijst met één lepelvol potvet, en 's avonds weer één stuk brood, jaren zonder meer of — ja toch, wij hadden sommige feestdagen en wel wanneer wij van een familielid-slager te Dokkum zoo nu en dan een zoodje vleeschafval en beenen kregen, waarvan een heerlijk soepje werd gekookt, wat voor ons iets Hemelsch was, en het ons in het minst niet hinderde, dat er boven op deze pot soep bij lepelsvol de vruchten van zekere vliegen dreven, uit de beenderen gekomen in de vorm van... neen wij noemen ze hier liever niet bij hun naam en bovendien elk diertje heeft zijn voedingsvet en wat is het een heerlijk gevoel ééns voldoende verzadigd te zijn.

Jammer dat de ondankbare zonde zich nog onder al deze genade-gaven, telkens weer van ons meester maakte, wat onder meer ook weer bleek uit het volgende geval en feit.

Toen mijn vader na zoo'n soepmaaltijd, in een opwelling van dankbaar gevoel, besloot ook zijn vriend Ds. Fenema, met een gedeelte van dit soepmanna te verrassen en dit hiervoor in een emmertje schepte — na eerst zorgvuldig de bovenvermelde vliegenvruchten er te hebben afgevischt, werden mijn broer en ik belast, deze heerlijkheid aan prediker Fenema te brengen.

De man woonde + 500 meter van ons af en ik weet nog zeer goed hoe zwaar het ons beiden viel deze lekkernij aan een dominee te moeten uitleveren, zóó zwaar, dat de satan ons begon aan te porren om onderweg, in een slootswal, de inhoud van het

emmertje om beurten in onze magen te ledigen en dit den priester Gods te onthouden. Wij spoelden het emmertje met slootswater en gras schoon en brachten onzen vader den welgemeenden dank van Ds. Fenema over voor deze heerlijke soep.

Och! och! wat blonk het gezicht van onzen vader van dankbare blijdschap, in staat te zijn gesteld om vanuit zijn soeprijkdom te hebben kunnen meedeelen aan een armen Godsknecht.

Toen echter na eenige dagen bij een bezoek van Fenema aan vader uitkwam, dat noch hij noch een zijner huisgenooten ooit iets van deze lekkernij hadden gezien.... nee maar..... O! toen moesten de beide mannen een poos stil zijn, door de schok en ontsteltenis, hoe het mogelijk was, dat wij broeders zulk een verschrikkelijke zonde durfden te doen en vader zou ons ongenadig gewasschen hebben of ons een week lang onzen middagrijst hebben onthouden, had niet de heer Fenema hem gekalmeerd, door met kracht van Bijbelsche voorbeelden hem aan te toonen, dat het juist veel voor kwam, dat godvrezende ouders goddelooze kinderen hadden; denk aan Eli met zijn Hofni en Pinias; aan Jacobs zonen, die hun ouden vader door hun daden stinkende maakten in de oogen zijner omgeving; aan David met zijn lieven Absalon; aan Hiskia met zijn Manasse; enz. enz.

Dit betoog van Fenema voorkwam voor ons de voorgenomen vaderlijke straf, welke wij echter eenige weken later toch gevoelig ondergingen toen uit kwam, dat wij een vierponds roggebrood bij een bakker op vaders naam hadden gepoft en in één keer met ons beiden hadden verslonden. Ja, ja, toen voer de duivel in Judas; maar je waagt hel en duivel er aan om je honger te stillen en eens één keer lekker verzadigd te zijn.

In Maart 1888, toen ik elf jaar was, werd ik voor mijn stervende moeder uitgezonden om den naastbijwonenden dokter Insonides te Buitenpost te halen. Drie uur loopen heen en terug. Toen ik van deze tocht terug kwam, bleek mijn moeder intusschen te zijn overleden.

Hoe jong ik ook toen nog was, besefte ik toch reeds wat een geluk het voor deze vrouw was uit dit aardsche lijden verlost te zijn. Hoe heeft dit schepsel op aarde geleden, te meer nog daar zij als predikants-dochter een goede opvoeding in

zekere welstand had genoten en voor die tijd en omstandigheden in aanmerking genomen, goed ontwikkeld en zelfs zeer beschaafd was, wat ook bleek uit de zeer intieme vriendschappelijke omgang en conversaties, die ze zeer veel had met bovenvermelde dokter Insonides, die zeker wel een derde uur met tranen in zijn oude sympathieke oogen bij haar sterfbed zat en vader toevoegde: deze vrouw mogen wij met vollen vrede zien henengaan; zij heeft geleefd in de volle gemeenschap en vertroosting des Heiligen Geestes."

Nog heden vertroost mij de uitspraak van dezen eerbiedwaardigen dokter, omdat ik weet, dat moeder in haar ontzettend levensleed, de vertroosting, door dezen dokter genoemd, zoozeer van noode had.

Lieve dierbare moeder, fijngevoelige beschaafde geest, o wat zien wij thans hoe Gij geleden hebt vanaf den tijd toen Gij als schoone bruid in het huwelijk tradt, vol van gelukzalige, geestelijke en materieele idealen, welke idealen reeds na een paar eerste huwelijksjaren door een ramp en booze dingen werden weggevaagd en U doemden 30 jaren lang de uiterste geestelijke en materieele ellende te doen doorstaan.

Welke ontuitstaanbare ontnuchteringen en teleurstellingen zijn over Uw teerbesnaarde en vrome ziel gegaan. Hoe hebt Gij, vooral om ons, Uw elf kinderen geleden, hoe menigmaal hebben wij U bespied, wanneer Gij in de eenzaamheid worstelde met Uw God om ons aan Hem op te dragen en veilig te stellen. Hoe hebt Gij het allernoodigste U zelf ontzegd om onzen honger te stillen.

Edele, eenige hoogstaande Moeder, heden nog vraag ik U vergeving voor de pijn U aangedaan, door ontevreden meer voedsel van U te verlangen dan Gij ons kont geven; thans zouden wij dit, onder die omstandigheden U niet weer aandoen Moeder, al krompen wij ook in pijn van honger in elkaar en hoewel wij thans, Gode zij dank, een geheel ander inzicht en beschouwing hebben dan Gij in Uw aardsche leven ten opzichte van God, kerk, dogma, en in noodzakelijk verband hiermee, ook over samenleving, economie en politiek; zoo meenen wij toch, dat Gij door het zien van ons geheele leven, van zeer ernstig, biddend, veelzijdig, objectief onderzoek, ons

Uw goedkeuring en zegen in dezen zoudt kunnen geven.

En wee de komende vergeldende Gerechtigheid over die regeeringspersonen en machthebbers, die het door hun goddelooze wetten en instellingen, mogelijk hebben gemaakt, dat de besten en edelsten van ons menschelijk geslacht, zooals Gij, zoo onnoemelijk hebben geleden, onder de gruwelijke en helsche macht van het kapitaal en winstsysteem.

En dubbel wee! aan al die kerkdienaren, welke verkocht aan deze kapitaalsmacht, bewust of onbewust, U en allen hebben trachten wijs te maken, dat wij hierin moesten berusten, als zijnde Gods wil en bedoeling.

Ook Gij lieve Moeder, leefde in de meening, dat wij tegenover deze allergrootste der zonden, niet ontevreden en opstandig mochten zijn, omdat dit de wille Gods was.

O neen! neen!! Moeder, dit is nooit Gods wil en doel; God, die in de natuur en in onze aarde zooveel overvloedige en rijke zegeningen heeft gelegd, zou die tevreden zijn met een wereld, waarin de beste zijner kinderen, zooals Gij, hun geheele leven lang bij veel te hard werken en onmogelijk ploeteren, van heel en half gebrek omkomen, terwijl een troep verdrukkers al deze zegeningen Gods tot zich stelen?

Moeder, Gij hadt elf kinderen; wanneer Gij van deze elf een drietal hadt uitgekozen, om hun geheele leven lang de overige acht te onderdrukken, tiranniseeren, hun het allernoodigste voedsel onder den zwaarsten arbeid te onthouden en in grooten kommer en ellende te laten omkomen en dit uitgekozen drietal in grooten weelde genoot van wat het achttal produceerden; Moeder, zoudt Gij dan niet ontaard zijn? En nu meent Gij dat zoo iets Gods wil is? O neen! neen!! Moeder, als er een God bestond, welke met zooiets tevreden was, dan moeder, konden en mochten wij niet tevreden zijn met zulk een God, die wij dan maar alleen in slaafsche vrees zouden kunnen haten. Maar, o moeder!, de Geest van den Rechtvaardigen God laat het elk mensch wel anders voelen en de Bijbel leert ons een geheel tegenovergestelde God kennen.

Moeder, wij zijn dankbaar, dat onze oogen, verstand en hart, geopend zijn voor een geheel afwijkend inzicht van het Uwe, tijdens Uw aardsch

bestaan en wij gelooven vast dat U thans in dezen beter weet. In ieder geval, gelooven, gevoelen en weten wij, dat wij eenmaal met U weder zullen vereenigd zijn op die nieuwe hemel en aarde, waarop Gerechtigheid zal wonen; tot die tijd, tot wederziens moeder

Na moeders overlijden kwam ik, op elfjarige leeftijd, bij familie, een klein boertje, waar ik zeer hard moest aanpakken. Nog in datzelfde jaar moest ik met mijn zwak en ondervoed lichaam zeer zwaar werken, soms heele dagen grasmaaien, en verdiende hiervoor niets anders dan de kost, welke sober was, maar waar ik toch voldoende ruw eten kreeg, waardoor ik spoedig wat aansterkte.

Mijn vader verkocht in dezen tijd zijn huisje met ¾ pondemaat land aan de Armvoogdij voor f 25.— (vijfentwintig gulden), waardoor deze armvoogden weer kregen vergoed wat ze ons in die jaren aan f 0.50 en brood hadden gegeven.

Op mijn 12e jaar vestigde vader zich te Dokkum en was te arm om mij iets te laten leeren waaraan geen directe verdienste verbonden was en wij waren blij dat ik ter plaatse in een boekhandel kon worden geplaatst, waar mijn werk bestond in elken dag tijdschriften (Standaard, Heraut e.a.) in, en ook wel een uur loopen buiten Dokkum, rond te bezorgen voor het loon van vijfentwintig cent per week, daarbij schoenen en koperwerk poetsen, alles glimmend en stofvrij houden, allerlei boodschappen doen en in de winkel oppassen met streng verbod ook maar één minuut te gaan zitten.

Toen het tot ons doordrong, dat ik met dit vele en verre loopen, meer aan klompen en sokken afliep dan ik verdiende, moest ik voor dit baantje bedanken en was zoo gelukkig bij een korfmaker ter plaatse geplaatst te worden, als snoeier, voor vijftig cent per week, waarmee wij zeer gelukkig waren.

Op 14-jarigen leeftijd begon ik met wat handel te venten, waarmee ik de eerste jaren doorelkaar zoowat f 1.— à f 1.50 per week verdiende.

Van 16 tot 19 jaar kreeg ik het met mijn handel zoover met mijn verdienste, dat mijn vader en ik ons hiervan behoorlijk konden redden; in elk geval voldoende voedsel en kleeding konden koopen; een weelde welke ik voorheen nog niet had gekend.

Daarna in militairen dienst en toen? Ja, toen heb ik een sprong gewaagd, waarover ik mij later steeds zelf heb verwonderd over deze driestheid.

Ik gaf mij in den winter van 1897-'98 namelijk op als „oudste" op de haringvloot te Vlaardingen; opkomst Maart 1898.

Nu dient men te weten, dat, wou men zich in dien tijd laten aanmonsteren als „oudste" op een haringvloot, men eerst een jaar moet hebben gediend als afhaler, dan een jaar als reepschieter, daarna een jaar als jongste en in het vierde jaar pas eerst als oudste en daarna als matroos.

Zooals gezegd, solliciteerde ik brutaal weg als oudste en gaf op dat ik reeds jaren had gevaren, wat niet heelemaal gelogen was, daar ik vroeger reeds als schippersknecht op een turfschip had dienst gedaan.

Ik werd aangenomen op correspondentie en trok in Maart 1898 naar Vlaardingen om mij te melden bij de Reederij Warnekke, kapitein P. Vrijland, schip Vlaardingen 19.

Toen ik voor 't eerst deze groote vloot van schepen zag met al hun ingewikkeld tuig, touw en netwerk — wat een oudste van A.Z. moet kennen, behandelen en in nood herstellen — sloeg mij de schrik wel om het hart; bovendien moest ieder op zoo'n schip zijn benoodgdei uitrusting meebrengen, zooals stroozak, oliekleeren, bizonder ondergoed enz.

Terwijl allen hiermee kwamen aandragen, bezat ik hiervan niets en had geen geld om het aan te schaffen; na veel gebedel, gezoek en betoogingen gelukte het mij eindelijk bij een paar Vlaardingsche winkeliers het noodigste op de pof los te krijgen en was hierdoor, wat dit betrof, zeevaardig.

Bij het in orde maken op het schip trof het mijn medeoudste en matrozen, dat ik alles zoo onwetend en onhandig aanpakte, net of ik nog nooit een Logger had gezien, wat natuurlijk ook zoo was, enfin de volgende dag reeds kozen wij zee met een vloot van 27 schepen, en waren 's avonds al een heel eind de Noordzee in, toen de kapitein mij bij zich riep en mij vroeg waarom ik sommige werkzaamheden zoo idioot aanpakte; toen voelde ik dat het tijd werd mij zelf in mijn ware kwaliteit als zeeman voor te stellen en zeide: kapitein, ik heb nog nooit dienst op zee gedaan, maar wanneer U mij genadig wilt zijn

door eenige tijd geduld met mij te hebben, zal ik mijn leven inzetten om zoo spoedig mogelijk te leeren volbrengen, wat van mij geeischt wordt.

Wat hierop volgde, wensch ik voor geen goud weer mee te maken; de man, kapitein, werd wit en blauw tegelijk, zag mij sprakeloos, als door de bliksem getroffen, aan en kon in de eerste vijf minuten geen woord uit brengen. Zijn eerste woorden hierop tot mij luidden: Vent zeg je hier de waarheid en durf je dit te bekennen, nadat het onmogelijk voor ons meer is om terug te keeren om je aan wal te zetten en je aan de Justitie over te leveren; ga onmiddellijk uit mijn gezicht weg indien je niet wenscht, dat ik je persoonlijk zoo overboord gooi.

Welnu het was voor de man ook wel om razend te worden, aangezien elke opvarende zijn eigen werk en post had te vervullen en niet gemist of vervangen kon worden.

Welk een verschrikkelijke eerste paar dagen ik had door te maken, zoowel van de zijde van kapitein en stuurman als van alle andere opvarenden, is ondenkbaar. Ze voelden het allen aan alsof ik met hun had gespot en het viel mij nog mee, dat ze mij nog dulden, eten gaven en niet op de een of andere manier buiten boord werkten.

De tweede dag riep de kapitein mij weer bij zich en zeide o.a., als je wist vent in welke ongelegenheid je ons door je smerige daad hebt gebracht, dan hing je je zelf aan een der masten op, maar dit verzeker ik je, je verdient geen cent, doet wat je gelast wordt en bij ons eerste weer aan wal komen, zullen we eens zien, hoe je brutale streek te betalen.

Ik was door deze pijnlijke eigen schuldige toestand diep geknakt, doch antwoordde nog: kapitein over eenige tijd zult u mij beter kennen.

Ik trachtte nu door alle daden mijn mede oudste voor mij te winnen, om van hem ten spoedigste mijn werk te leeren, was voor ieder aan boord zoo vlug en gewillig als een hond, waardoor hun aller stemming reeds binnen een week tijds geheel tegenover mij was omgeslagen en zij mij allen mijn werk hielpen leeren, zoodat ik reeds binnen 14 dagen veel dingen evengoed kon als mijn collega oudste en toen wij na vier en een halve week, geladen met een rijke vracht haring, weer in Vlaardingen binnen kwamen, werd geen enkele klacht bij het bestuur der reederij tegen mij ingediend, kreeg ik mijn

volle loon als oudste, f 8.— per week, plus vangstprocenten, uitbetaald en kon mijn pofschuld afdoen. O, wat was ik gelukkig.

De 2de en latere reizen met Vlaardingen 19 zijn voor mij wel de aangenaamste tijden mee van mijn leven geweest; ik werd door alle opvarende collega's alsook door stuurman en kapitein, met alle voorkomendheid behandeld en geëerd, wat ook o.a. bleek uit volgende gevallen.

Onze kapitein noemde zich Gereformeerd, onze stuurman meende Atheïst te zijn, de overige bemanning behoorden tot verschillende kerkelijke richtingen.

Nu kwam het in onzen vrijen tijd aan boord nog al eens voor, dat er verschil van meening over godsdienstige begrippen ontstonden, welke soms nog al wat hoog liepen, vooral tusschen kapitein en stuurman.

Nu scheen men opgemerkt te hebben, dat ik mij toén reeds ernstig met godsdienstige vraagstukken had beziggehouden, welke steeds beslag op mij legden.

In gelukkige tegenspraak met mijn overmoedige afkeuringswaardige daad van aanmonstering, scheen mijn moreel leven, voorbeeld en daden aan boord, toch zulk een houding bij hen hebben doen ontstaan, dat ze in mij een soort autoriteitje in zake godsdienstige problemen meenden te zien en beriepen zich steeds bij genoemde heftige geschillen op mijn inzicht en gevoelens, wat veeltijds als doorslaggevend werd aanvaard, waardoor de geestelijke storm werd gestild.

Bij het einde der laatste reis deed de kapitein mij weten, dat hij over mijn werk dusdanig tevreden was, dat hij hoopte mij het volgende jaar op zijn schip als matroos te mogen begroeten.

Bij het afmonsteren had ik, in ruim een half jaar tijds, f 190.— netto in mijn zak, zat goed in de kleeren, was van 116 tot 140 pond gegroeid, flink en gezond, waardoor ik mij toen gevoelde als een heele Piet in boones.

Daar ik door het financieel te hulp komen van mijn vader en zeer behoeftige verdere familie, spoediger door mijn f 190.— was dan ik mij had voorgerekend en ik van November tot Maart weinig kon verdienen, trok ik in dien winter voor melkknecht naar Duitschland, wat tot gevolg had dat ik dit tot

mijn 25ste jaar heb volgehouden en aldaar flink verdiende, daar ik meestal de zwaarste diensten aannam, een stal zelfs waar ik 32 stuks koeien alleen molk en verzorgde, waardoor ik soms tot f 65.— per maand verdiende met beste kost en verzorging.

Waar ik echter ook mijn vader had te verzorgen en arme familie mijn hulp vroeg, had ik op mijn 25ste jaar niet meer dan pl.m. f 100.—, met welk bedrag ik in het huwelijk trad met mijn heden nog bezittende vrouw, die toen ook zoowat hetzelfde spaarduitje had, met welke f 200.— wij in Enschedé ons huwelijk inzetten en begonnen we met confectieartikelen te Enschedé en omgeving op de markten te staan, 't welk wij pl.m. 20 jaar hebben volgehouden.

Buiten Enschedé bezochten wij elke week ook de omliggende markten, zooals Almelo, Losser, Hengelo en Haaksbergen, waarbij afstanden tot 18 km ver; reden 's morgens zeer vroeg met paard en wagen weg, stonden tot afloop op de markt, venten daarna ter plaatse en kwamen meestal 's avonds zeer laat thuis, waarna mijn vrouw nog eten moest bereiden in den tijd dat ik de wagen moest uitpakken en voor de volgende morgen moest bijpakken.

In de pl.m. 20 jaar dat wij dit hebben gedaan, geloof ik niet dat wij 10 keer zijn thuis gebleven, noch om koude, sneeuw, regen of hitte.

Daar wij voor ons zelf zeer zuinig leefden — boeken van al die 20 jaren, waarin wij elke uitgaaf noteerden, laten thans nog zien, dat wij ons in al dien tijd doorelkaar gered hebben met f 10.— per week, alles inbegrepen — konden wij in die 20 jaren een lief sommetje overleggen met het oog op onzen ouden dag, terwijl wij toch nooit schriel tegenover behoeftige familieleden, vrienden, kennissen of kerkinstellingen zijn geweest, daar ook thans nog uit bovenvermelde uitgaven-boeken blijkt dat wij voor deze doeleinden zeker wel de tienden van onze winst hebben geofferd.

Op vurig verlangen van mijn vrouw en mede op advies van doctoren, hebben wij ons zaakje in 1922 te Enschedé aan kant gedaan en ons in onze oude geboorte en woonplaats Dokkum gevestigd en zijn daar een schoenenzaak begonnen, welke vanaf 1922 tot 1929 tamelijk floreerde, maar waarmee wij van af '29 tot '35 met de hardste arbeid en grootste zuinigheid, niet konden verhinderen, dat wij in die crisisjaren bijna alles weer verloren wat wij in

Enschedé hadden overgespaard.

Wat onhoudbaar kopbreken, slapelooze nachten, onmogelijke voornemens en daden ons deze achteruitgang bezorgd hebben, is niet te gelooven.

In 1936—1938 scheen het dat onze achteruitgang in zooverre tot s taan kwam, dat onze uitgaven weer door de verdienste gedekt konden worden en was alles klaarblijkelijk wel weer losgeloopen, ware het niet dat wij einde '37 genoodzaakt werden plotseling een 12-jarig bestaande 1ste hypotheek van f 3000.— tegen een rente van 7—7½ pct. moesten aflossen en brengen op een 1ste van f 2000.—; kosten hiervoor maar even f 105.—, waardoor wij plotseling f 1100.— uit onze zaak moesten forceeren en hierdoor telkens met een tekort van f 300.— à f 500.— moesten worstelen en ons een onsolieden naam bij de leveranciers bezorgde en veel geld kostte door telkens duur te leenen, voorbeeld? — Ziehier:

Wij leenden bij een bankje hier ter stede, waar ook ons 1ste nieuwe hypotheek van f 2000.— geplaatst was, voor een tijd van drie maanden f 300.—, wat ons kwam te staan op 10 pct. kosten en renten en dàt in 1938, toen geklaagd werd dat de rente tot 0 % was gedaald. Deze klagers weten de weg niet zooals b.v. Banken om 1ste hypotheken voor 7 pct. en leeningen voor 10 pct. af te sluiten.

Nu bestond er echter een saneerings-crisiscomité, tot hulp voor bijzondere nooden van den middenstand, waarbij men b.v. in gevallen als de onze, in zooverre kon worden geholpen, dat men door een geldelijk voorschot uit tijdelijken nood werd geholpen en zich zelf weer kon redden.

Dit comité had z'n kantoor te Leeuwarden. Tot viermaal toe verzochten wij bij dit comité met stapels uitleg en boekenpaparassen om hulp in de vorm van een tweede hypotheek van f 500.—, af te lossen in termijnen binnen drie jaar, waarin we duidelijk konden aantoonen dat, terwijl ze er geen cent bij konden te kort komen, ons hiermee geheel uit grooten nood redden en wij hierdoor weer jaren rustig verder konden, aangezien onze boeken uitwezen dat wij niet meer achteruitboerden, tot hun zekerheid nog een eigen vrij bezit konden aantoonen, 't welk echter ook zeker geheel weg zou raken wan-
't welk echter ook zeker geheel weg zou raken wan-neer wij niet werden geholpen, daar dan ons failliet zeker moest volgen.

Tot driemaal toe werden wij door accountants van genoemd Crisis-Comité bezocht. Urenlang boekenonderzoek en biechten, waarbij ze van de waarheid onzer voorstelling overtuigd werden; maanden wachten, steeds nieuwe hoop, teleurstelling, weer nieuwe hoop, nieuwe voorwaarden voor de hulp, weer mis, wachten, hopen, spanning tot krankzinnig wordens toe, hoe langer hoe vaster met wissels, totdat het kalf niet meer uit de put was te redden; zulke maatregelen volgden welke ons geheel ruïneerden, ons ook nog van ons laatste kleine bezit beroofden, waardoor wel niemand meer een cent van ons te vorderen had en alles en iedereen betaald werd, maar waardoor wij na een vijftigjarig eerzaam, uiterst zuinig, zeer hard werkend leven, ik op 62-jarigen leeftijd, met 2 ziektekwalen, mijn vrouw 67 jaar, op onzen ouden dag zonder een cent inkomen, rente of ondersteuning, overgeleverd worden aan de paar gulden armensteun te ontvangen uit genade, zonder eenig recht.

Ontzettend einde, terug tot het leven der eerste jaren mijner jeugd. Jouw leven lijden Moeder.

RAADSEL-HERSENENKWELLERIJ.

Uit de geheel naar waarheid beschreven, vorenstaande levensschets, zult U tot de conclusie moeten komen, dat:

Wij in 50 jaar geen dag hebben geluierd.

Wij 50 jaar lang zeer zware en meestal nuttige arbeid hebben verricht.

In 50 jaar nooit aan één week vacantie hebben gedacht.

Geen overdaad hebben gekend of genomen.

Van wat we met zeer zwaar en soms te veel werk hebben verdiend, ruimschoots hebben meegedeeld aan hen welke onze hulp noodig hadden.

Meenen, zooveel mogelijk getracht te hebben, eerbaar en onergerlijk te leven; hiervoor kunt U, van allen die ons leven hebben gekend en van alle autoriteiten uit de plaats onzer inwoning, de beste informaties krijgen.

Welnu: Volgens zeer veel Orth. Rechtsche leiders hebben bovenstaande levens, zooals wij, op hun ouden onverzorgden dag geen *recht* op een pensioentje, maar moeten met hun overwerkte ziekelijke lichamen, door bedelen, of door een paar gulden

kerk- en armbestuursgenade hun bestaan voortslepen. Terwijl de duizenden van hen, welke door de goede positie van hun ouders in staat gesteld zijn zich te ontwikkelen tot het beslagleggen op alle staats- en kerkelijke baantjes, betaald met vaste, zekere, min of meer zware tractementen, ook nog wettelijk recht hebben op vette pensioenen.

Wie lost dit raadsel voor onze arme raderhersentjes op?

Aan Zijne Excellentie Minister
Prof. Dr. Slotemaker de Bruïne.

Excellentie!

In een rede, door U gehouden te Leeuwarden, voor de j.l. 2de Kamerverkiezingen zeidet Gij zoo absoluut zeker: Een pensioentje voor ouden van dagen komt er *nooit*...

Excellentie! wij hebben meerdere geschriften van Uw hand in ons bezit welke wij destijds met winst voor ons leven lazen. Wij hebben openbare spreekbeurten, door U gehouden over sociale en economische kwesties, bijgewoond, waarbij wij zagen dat stoere kerels tot tranen toe bewogen werden en waarvoor wij God dankten, omdat wij toen meenden Uw sociaal hart te voelen kloppen voor armen en verdrukten.

Wij wilden dat wij U iets konden laten voelen van de diepe schok en teleurstelling bij veler onzer verwekt door Uw hard en o.i. onchristelijk woord: *nooit*, 't welk zoo ruw bij ons ingreep, omdat wij dit van U (onzen Rufus) moesten hooren.

Excellentie! Het grieft ons diep, te weten dat met Uw wil en medewerking, *nooit* geen gerechtigd pensioentje voor onverzorgde Ouden van Dagen komt, al wordt hun leven nog zoo ondragelijk; maar gelukkig weten wij dat Gods wil en weg, ook hierin hooger zijn dan de Uwe en ook Gij slechts een mensch van den dag zijt, welke niets over toekomst of nooit hebt te beschikken; en wij zijn er zeker van dat Uw standpunt ten opzichte van verzorging van Ouden van Dagen *verre staat van de wil en het Koninkrijk Gods.*

Gelukkig dat wij in den laatsten tijd, ook uit de leiding van het Chr. Hist. Kamp, heel wat christelijker en menschelijker klanken in deze zaak mogen beluisteren.

II.

Hoewel wij begrijpen dat wij te veel van het geduld der lezers hebben gevergd door in groote lijnen een blik op ons leven te hebben gegeven en over datgeen wat tot onzen ramp heeft geleid, meenden wij dit te moeten geven, voor het doel dezer brochure, ook mede, om te doen uitkomen, welk een onhoudbare strijd duizenden kleine middenstanders moeten voeren en welk een vreeselijk eindlot velen hunner, na een geheel leven van grootste eerbaarheid wacht en in deze maatschappij gedoemd worden hun laatste levensjaren door een beetje harde hulp en genade van Armbestuur of Kerk voort te sleepen, waarin vooral ons land bij de meeste andere landen zich zoo bijzonder ongunstig onderscheid, terwijl vele van onze woordvoerders en leiders, ons nog telkens durven toevoegen, dat het ook voor ouden van dagen nergens zoo goed en heerlijk is te leven dan in ons Nederland. Voor deze leiders en woordvoerders is dit zeker waar, maar voor ons???

Wij hebben met veel moeite, door veelzijdig en objectief onderzoek, bij bevoegde personen en instanties getracht te weten te komen of dit op waarheid berust; wij kunnen thans met feiten bewijzen, dat de voorstelling, dat het in geen land beter is als in ons land, „ten opzichte van verzorging van ouden van dagen", alleen maar aantoont: of een gruwelijke spot met hun leed, of een schandelijke onkunde hiervan, doordat ze, zelfs tot ministers toe, nooit het leed en lijden onder ouden van dagen zien, noch wenschen te zien en hiervan zoo weinig mogelijk notitie nemen, om niet in hun doel en goede positie hierdoor in onrust te worden gebracht; want met feiten is aan te toonen, dat het in geen enkel gecultiveerd land ter wereld slechter met de verzorging van ouden van dagen gesteld is dan juist in ons land.

In Duitschland en Italië in elk geval niet slechter. In Rusland, Engeland, Scandinavische en andere landen door wettelijke staats- en rechtsuitkeeringen oneindig veel beter. In Nieuw Zeeland ontvangt elk een boven de 60 jaar 78 pond sterling, d.i. pl.m. f 700.— per jaar (maar hiervoor wordt Nieuw Zeeland dan ook socialistisch geregeerd, de minister van Sociale Zaken is een Bellamyaan) en zeg nu

niet dan gaat dat land ten gronde, want geen land staat economisch sterker dan juist Nieuw Zeeland met zijn gunstigste arbeidswetten van de geheele wereld.

Wat men echter nergens ter wereld vindt *(en daarop leggen wij de volle nadruk)* is de vernederende voorstelling, welke door een groot gedeelte der Rechts-Orthodoxen en in het bijzonder de Anti-Revolutionairen ons volk goed wordt ingehamerd, n.l. dat ouden van dagen, die van elke uitkeering verstoken zijn, *geen recht* op een pensioentje hebben, maar van medelijden en genade hebben te leven, en deze stuitende voorstelling wordt, vooral door de Anti-Revolutionaire pers, telkens gepropageerd, tot grievende vernedering der ouden van dagen.

Om welke verschrikkelijke redenen deze „positief christelijke menschen" hierdoor de ouden van dagen meenen te moeten vernederen en zich zoo wreed tegenover het bestaansrecht der ouden van dagen stellen, moest onbegrijpelijk zijn, daar toch logisch vast moet staan, dat menschen die op hun ouden dag geen recht op uitkeering voor hun bestaan hebben, ook geen recht op het leven zelf meer hebben, waardoor het wenschelijk en noodzakelijk zou zijn, deze behoeftige ouden, door een wet, het verdere leven onmogelijk te maken; wat voor velen hunner ook werkelijk veel genadiger en gewenschter zou zijn dan te worden overgeleverd aan de wreede, schriele, wisselvallige en misselijke barmhartigheid van kerk en armvoogdij. Overdreven? Zoo? Denk u dan eens in, dat wanneer twee ouden van dagen, man en vrouw, van f 4.— à f 5.— per week moeten leven, waarvan eerst al f 2.— à f 2.50 huur af moet, moét hun bestaan dan niet zoo zijn, dat ze snakkend naar de verlossende dood uitzien?

Wanneer deze woordvoerders, machthebbers en goed verzorgden van heden, straks door een oorlog, revolutie of omwenteling eens van Leiders „Lijders" worden en ze door een van hun beginsels, vijandige regeering, op hun ouden dag met f 2.— à f 3.— per week werden afgescheept met het bevel, dat ze dit nog in dankbaarheid als een genade hadden te aanvaarden, wat dunkt u Leiders en goedverzorgden van heden, zoudt ge dan van Anti-Revolutionair niet een beetje Revolutionair worden? En niet stiekum je best doen om zulk een regeering omver

te werpen, teneinde in Uw vroegere doen hersteld te worden?

Maar neen! hoewel het thans door velen heel natuurlijk gevonden wordt, dat tienduizenden van de eerbaarste hunner medemenschen thans hier in ons land zoo onder hun moeten leven, zoo geloven wij niet, dat er ooit een voor hun z.g.n. goddelooze regeering zal ontstaan, die hun zoo schriel op hun ouden dag zal behandelen als thans in ons land wordt toegepast, om reden elke, voor hun z.g. „goddelooze" regeering van het beginsel uitgaat, dat elk mensch, tot zijn dood toe, *recht* heeft op een behoorlijk levensbestaan.

In welk een krankzinnige, verblinde wereld leven wij toch? Alle openbaringen op maatschappelijk, kerkelijk, economisch en politiek gebied vloekt en spot met alle recht, rede, levenswaarden en geboden Gods en de massa wordt gesuggereerd dit ook nog te verheerlijken. Wanneer de demogogische leugen wordt verkondigd dat het, ook voor de behoeftige ouden van dagen, nergens zoo goed is als in ons land, wordt dit door de domme, onnadenkende verblinde massa, nagewauweld en verheerlijkt en dat terwijl elkeen, welke zien wil, kan zien dat duizenden van onze ouden van dagen in ons land half en soms bijna geheel van gebrek en ellende omkomen en slechts zooveel van armbestuur ontvangen, dat soms op 't nippertje wordt voorkomen, dat ze letterlijk van honger en koude sterven, opdat daardoor de schandelijkste daden niet te veel in openbaar licht komen.

En is het nu niet raadselachtig verbijsterend en om te huilen, dat het nu juist de positief chriselijke regeeringen, bijzonder de A.R.-menschen zijn, die zich steeds opnieuw met woord en daad verzetten tegen elke opheffing der materieele ellende der ouden van dagen en dat, terwijl de meesten dezer stumpers in dagen van verkiezingen hun gekromden rug nog krommer loopen om ook nog te kiezen hen, die hun dit leed mede aan doen? Terwijl deze stakkerds niet willen inzien, dat ze door hun stem mede konden helpen kiezen een regeering, welke hun direct een rechtspensioentje zou bezorgen.

De onbegrijpelijke mentaliteit dezer stumpers moeten wij o.i. niet in 't minst hierdoor verklaren, dat de kerk, met hun onberekenbare machtige invloed, eeuwenlang heeft bijgedragen door hun pre-

diking dat deze God- en menschonteerende toestanden de wil van God waren en dat wij hierin hadden te berusten en de vereffening tot hiernamaals moest worden afgewacht, 't welk vele der Prot. Orthodoxe theologen de massa trachten te overtuigen met den Bijbel

De navolgelingen der Reformatoren, van Luther, Calvijn e.a. dringen er bij het volk op aan den Bijbel te lezen en te onderzoeken, maar laten wel ter dege bij die raad uitkomen, dat zulk moet worden gedaan onder leiding en voorlichting van hun theologen, aangezien de leeken anders den Bijbel niet kunnen verstaan, waardoor ze kunnen zorgen, dat bij ernstige leekenonderzoekers de kracht der waarheid, welke dit bijbelonderzoek bij de leeken teweeg brengt, zoonoodig krachteloos kan worden gemaakt, door den Bijbel naar hun wil en stelsel te verklaren en door hun geestelijke juristerij, den zin van den Bijbel zoodanig te verdraaien, dat precies het tegenovergestelde uit den Bijbel wordt verstaan, dan de zin des Bijbels.

Ook wij raden ieder aan den Bijbel te onderzoeken, maar dan onbevooroordeeld, objectief en nooit uitsluitend en alleen onder leiding van eenzijdige orthodoxe theologen, zonder dan meteen ook kennis te nemen van de uitleg van z.g. afwijkende theologen, en wanneer leeken met een gezond stel hersens, die evenals wij streng-orthodox zijn opgevoed, dit onbevooroordeeld doen, dan zal hun gezichtskring ten opzichte van den Bijbel, heel wat rijker, dieper, veelzijdiger en bevredigender zijn.

Bij het onderzoeken der werken van z.g. afwijkende theologen, b.v. o.a. van de wereldberoemde orthodoxe-theologen: *Stanly Jones en Beverly Nicholls*. De groote Vrijzinnige theoloog en dáádchristen, *Prof. Dr. Albert Schweitzer* en op economisch terrein o.a. *Upton Sinklaer* en vooral de werken van den ziener en profeet *Bellamy*, verblijdt en bemoedigt het ons ten zeerste, dat deze allen èn op godsdienstig èn op economisch-sociaal gebied, zoozeer juist ons geloof, streven en gedachten vertolken.

Ook in de werken en het streven van z.g. Monisten, Atheïsten, zooals b.v. Spinoza, Multatuli, Nietsche e.a. worden groote waarheden gevonden waarmee wij onzen winst kunnen doen.

Mogen wij voor het verdere doel dezer brochure een enkel gezegde van Multatuli aanhalen, uit zijn

VIIde bundel Ideën, blz. 167, hetwelk luidt als volgt:

„Werkelijk wreed is het ziekelijk-sentimenteel geknutsel dat onder voorwendsel van armen te voeden, de armoede door haar stelsel in het leven laat".

En van Nietsche uit zijn IIde boek der hoogere waarden:

„De christenen hebben nooit de handelingen in practijk gebracht welke Jezus hun leerde, en het onbeschaamde redekavelen over „rechtvaardiging" door het geloof, en haar hoogste en eenige beteekenis, is slechts het gevolg daarvan, dat de kerk, noch de moed, noch de wil had, de werken te doen die Jezus eischte."

Wat is de leer en wat zijn de werken welke Jezus leerde en eischte?

Het duidelijkste, afdoende en voor elk verstaanbare antwoord hierop is wel deze:

God lief te hebben boven alles en onzen naaste als ons zelven.

Jezus zegt dat dit het fundament, de kern, het kenmerk van A—Z en de vervulling van het geheele evangelie is, van wet en Profeten.

Naar deze uitspraak, deze norm, deze leer, deze houding, zal elk mensch geoordeeld worden, wat wij zeer duidelijk zien in Matth. 25, verzen 31—46.

Wij dienen hierbij wel ter harte te nemen, dat het ware kenmerk van God liefhebben, zich openbaart in het liefhebben van onze naaste; zie Johs. 2 vers 9—12, Johs. 3 vers 14, Jac. 1 vers 27 en 2 vers 13—17 en tallooze andere plaatsen des Bijbels, welke allen duidelijk aantoonen dat er geen liefde tot God bestaat, zonder naastenliefde, terwijl de Bijbel telkens laat zien, dat deze naastenliefde gegrondvest moet zijn, voortspruit en zich openbaart in het doen van *Recht en Gerechtigheid,* tegenover den naaste, en dat het onthouden van het *recht* aan den naaste de *grootste schuld* en *zonde* is welke een mensch kan doen.

Dit zien wij duidelijk de geheele Schrift door en komt doorslaggevend, voor individu, kerk en staat, zoo bijzonder duidelijk en ernstig uit in Jer. 1 vers 10—24, waarin wij zien, dat elke godsdienstige handeling, alle vrome offers, elk bidden, absoluut zinloos en zelfs zeer zondig bij God is, wanneer dit niet gepaard gaat met het doen van *Recht en Gerechtigheid* tegen onze naaste, naar norm en op grondslag van de naaste *even lief* te

hebben dan ons zelven, dus van harte te wenschen en met geheel uw wil en kunnen, mede te werken dat uw naaste het zelfde goede ontvangt wat ge voor u zelf begeert, wenscht en bezit.

Dit is Gods zeer uitdrukkelijke wil en het wezen van de leer van Christus en hiermee heeft God geen onmogelijkheid van ons geeischt maar heeft hiervoor de volle mogelijkheid direct in zijn schepping gelegd, door de aarde zooveel te laten opbrengen, dat nog wel drie maal zooveel menschen als er thans zijn voldoende kunnen leven.

Dit nu zoo zijnde, komt bij elk nuchter denkend mensch de verbaasde vraag op, hoe en waarom komt het dan toch, dat er door het grootste gedeelte der menschheid nog zulk een gebrek wordt geleden?

Doen wij deze vraag aan Orth.-Chr. menschen, dan wordt er direct automatisch door allen als in koor geroepen: dat komt door de zonde en overtreding van Gods geboden.

Ons inziens hebben er in vele eeuwen weinig of geen zinnen van zulk een groote waarheid bestaan waarmee echter meer kwaad in de christelijke wereld is gesticht als deze waarheidszin, welke te pas en te onpas is misvormd en verdraaid tot de meest schandelijkste en walglijkste leugen. Deze zin wordt misbruikt tot een stopwoord en domper, voor en tegen elke goede en urgente actie, rede en werking des Heiligen Geestes; zij wordt gebruikt voor verschansing, waarachter elke kwaadwillige, luie en domme wegkruipt en zijn zondig talent begravend, z'n geweten tot zwijgen brengt en nog wel op een manier, alsof wij nu hierdoor van Godswege geroepen en gedoemd zijn onze voor al onze luie zonden door deze waarheid lekker te dekken en hierdoor vrij zijn van de zonde te bestrijden.

Wat toch een vreeselijke verdraaiïng van Gods bedoeling; want o mensch, Gods Geest laat het u wel anders en beter gevoelen en ook de levensfeiten leeren u een andere roeping toepassen op deze waarheid; zie de dagelijksche practijk maar bij u zelf; immers ziekte, tegenslagen, alle ellende en dood komt door de zonde, maar in deze gevallen legt gij u, als ze u treffen, toch niet lijdelijk neer, dan loopt ge toch naar den dokter of stelt spontaan alles in actie om aan al deze narigheden te ontkomen? Dat is tenminste uw gezonde natuurlijke roeping en plicht.

Welnu deze actie van verzet tegen zonde, kwaad en onrecht behooren wij op elk terrein des levens te voeren, vooral ook op maatschappelijk, kerkelijk, economisch, sociaal en politiek terrein, met hun gruwelijk onrecht en onnoodig lijden, zooals wij dit thans om ons heen zien, dat terwijl onze aarde volop voor allen voortbrengt, het grootste gedeelte der menschen gebrek en kommer moeten lijden, aan behoeften welke voor milliarden worden vernietigd.

En moeten we zulk een toestand lijdelijk bestendigen met de dooddoender dat komt door de zonde? En dat enkel en alleen om het God en menschonteerende kapitaal en winstsysteem in stand te houden, ter wille van hen, welke ten koste van groote ellende van 3/4 der menschheid, geld, eer en heerschzucht najagen, waardoor een zee van rampen over ons wordt uitgestort, terwijl groote economen ons zonneklaar aantoonen en Gods schepping en wil ons laat zien, dat al dit vreugdeloos leven en lijden absoluut niet noodig is.

En is het niet om van binnen te huilen en om wraak schreeuwend, dat een deel der kerk en sommige harer dienaren veeltijds aan de spits hebben gestaan om dit vervloekte kapitaal en winststelsel in bescherming te nemen en door hun macht getracht hebben dit in stand te houden, en soms niet hebben geschroomd God, Bijbel en leerstellingen te misbruiken en te verdraaien tot onderdrukking van het beste deel der menschheid, tot hun eigen verderf en zeker zeer toekomstige groote val en rechtvaardige straffen Gods.

Het bijbelwoord: „de rechtvaardige komt om en er is niemand die het ter harte neemt", is nooit van accuter kracht geweest als thans, vooral voor de onverzorgde ouden van dagen in ons land en wanneer wij dan, Gode zij dank, in den tegenwoordigen tijd zien, dat God bezig is zijn vergeldende Gerechtigheid over deze zonden van kerk en samenleving uit te storten door oorlogen, geruchten van oorlogen, revoluties enz., wat een noodzakelijk gevolg van dit zondig verdorven kapitalisme moet zijn, dan beginnen vele geestelijken en kapitalisten het menschdom op te roepen tot verootmoediging en gebed, om afwending van de noodzakelijke, zekere vergelding Gods, terwijl ze duidelijk moeten verstaan, dat zulk bidden, alleen uit angst voor verlies van goud, eer, heerschzucht en goede positie,

een walg is in de oogen Gods. Zie Jez. 1 enz.

Want wat en wie bedoelen ze met hun verootmoediging en gebed. Hoort veler woorden en zie de daden en het wordt u spoedig duidelijk dat ze hiermee alleen beoogen om het leven in hun oude vervloekte toestand voort te kunnen zetten; immers zij wenschen zelf niet in het minst mede te werken om het onrecht, waardoor deze straffen moeten ontstaan, te voorkomen door recht- en gerechtigheid te doen, doch trachten de armen en verdrukten nog wijs te maken dat deze straffen komen doordat vele dezer verdrukten opstandig worden, niet dankbaar genoeg, te weinig hun godsdienstplichten nakomen, zooals kerkgaan, en hun lasten niet blijmoedig en dankbaar dragen.

Wat is zonde en wat is recht in hun oogen?

Wanneer een arme uit radeloos gebrek, zich een droog broodje toeeigent of met Jezus en zijn jongeren roggearen neemt en eet, dan wordt dit zwaar gestraft, maar wanneer een rijke werkgever het loon der arme verkort of een huurbaas zijn doodarme broeder, welke de huur op tijd niet kan voldoen, op straat gooit, dan heeft hij de wet hiertoe tot zijn hulp.

Wanneer een arme, na een geheele week zwaar werk, 's Zondags van Gods heerlijke natuur geniet en iets in zijn tuintje knutselt of iets verzet en niet in kerk komt, dan wordt hij tot paganist of goddelooze bestempeld; maar wanneer priesters en levieten den halfvermoorden broeder, door maatschappelijke ellende ten prooi aan den weg laten liggen en wreed voorbijgaan — zie gelijkenis van den barmhartigen Samaritaan — dan is dit dik in orde.

Wanneer een altoos ploeterende huisvrouw een door overwerking ziekelijke dienstbode, een radelooze middenstander, bitter en moedeloos worden door hun onhoudbare druk en met woord en daad naar middelen ter verlichting zoeken, dan wordt dit bestempeld als zondige revolutionaire opstand; maar wanneer deze ongelukkigen ook nog tot hun laatste kracht en cent worden uitgebuit en beroofd, door hen die der weduwen huizen opeten, dan wordt voor deze lieden nog gebogen en worden ze nog geëerd en bejubeld.

In verootmoediging bidden om opheffing van Gods rechtvaardige en zéker komende oordeelen? Maar waarom slaat ge hiervoor dan zelf dien weg

niet in welke God u wijst, als de eenige weg ter ontkoming aan deze rechtvaardige vergelding, door uw zonden na te laten en af te breken en mede te werken tot recht en gerechtigheid te doen tegenover uw verdrukte naaste, welke zondige druk gij met alle macht in stand tracht te houden om uw goud, eer, heerschzucht en goede positie.

Bidden om afwending van Gods rechtvaardige oordeelen? Bewaar ons voor deze dwaling en zonde; wij denken er niet aan, integendeel, wanneer de benauwdheid der volkeren zoo groot zal zijn, dat alle werkers der ongerechtigheid en mammondienaren in hun angst zullen sidderen voor de dingen die *moeten* komen, dan juist zullen de rechtvaardigen en alle verdrukten hunne hoofden opheffen, omdat ze weten dat Gods gerechtigheid komt en hierdoor hunne verlossing nabij is.

Bidden? Och breng niet meer tevergeefsch offers, „want wanneer gij uw handen uitbreidt om voor Mijn aangezicht te verschijnen, zoo hoor Ik niet, maar verberg Mijn aangezicht voor u, omdat uw handen vol bloed zijn — Jez. 1" en tranen van onderdrukking uws naasten, uw maaltijden, uw feesten, uw vacanties, uw dikke tractementen, uw tantièmes, uw fijne pensioenen, uw zeker renteniersleventje, verkregen mede door directe en indirecte belastingen en druk der armen, zijn een gruwelijke aanklacht tegen uw gebeden en tegen uw wetten en stelsels, welke het mogelijk maken, dat eerbare ouden van dagen, na hun heele leven te hebben geploeterd en gezwoegd, nog geen recht op een paar gulden uitkeering hebben, doch als een hond, een droog stuk brood wordt toegeworpen.

Bidden om opheffing van Gods komende oordeelen? O ja! Zeker, zéér goed, maar dan naar Gods gebod en wil, op grondslag van Jez. 1, n.l. eerst de zonde weg doen, bekeering des harten in recht en gerechtigheid. Is deze gerechtigheid er? O ja, dan doen we mee, want wie zou naar wereldrampen en menschenleed uitzien, wanneer de gerechtigheid dit niet absoluut vordert? Wanneer deze gerechtigheid er bij ons is, zal God zijn rechtvaardige straffen nog opheffen, omdat dit op de rechtvaardige handelingen der menschen volgen *moet* en *zal* onze straf met Nineve nog worden opgeheven; maar zoolang het onrecht, waarop straf moet volgen, wordt vastgehouden en wij met leugen

in onze handen tot God naderen, zal te zekerder en te spoediger het kwaad komen.

Zou de Rechtvaardige geen recht doen? Zou God geen recht doen aan hen die dag en nacht in hun druk tot Hem om uitkomst roepen, niet hooren en uitredden? Ik zeg u, hij zal hun haastelijk en zeker recht doen, zoowel zijn bondsvolk, de Joden, welke in de meeste landen geen enkele steen meer hébben, waarop ze hun verjaagd en moede hoofd kunnen neerleggen, zoowel als alle andere verdrukten en ouden van dagen, welks leven onmogelijk en hopeloos wordt gemaakt.

Verootmoediging? Bidden? Eeuwige beginselen?

Wanneer het christendom waarlijk ernst had gemaakt en maar in beginsel de leer van Christus in practijk had gebracht, dan was nooit de naam van socialist, communist, anarchist of fascist geboren, en wanneer ze vanaf heden een beginsel van deze Christus-leer in toepassing brachten, dan zou hiervan zulk een wereldomzettende, alles overtuigende kracht uitgaan, dat binnen korten tijd weer de grootste eerbied voor het evangelie zou worden betoond en de halve wereld op de knieën voor godsdienst en kerk zou liggen.

Reeds een twintig tal jaren terug zeide een Chineesche communist tegen een Missionair (zendeling):, „Gij kunt de rijken niet bestrijden en daarom kunt gij China en de wereld geen redding bieden."

Op een feestavond van een welgesteld, prot.-orth. predikant, waar ter eere van een zijner jubileums verschillende rijke, geziene notabelen en deftige burgers waren uitgenoodigd en geen uitgaven waren bespaard om het den hoogen gasten innerlijk en uiterlijk zoo voldaan mogelijk te maken, werd midden in dit feest gebeld en bracht de dienstbode een ontzagwekkend en innemend persoon binnen die in zijn armen, rechts en links, een oude man en vrouw ondersteunend, in de feestzaal binnenleidde, tot groote schrik en ontsteltenis van al de deftige feestgenooten, omdat ze met ontzag werden vervuld voor den persoon van dien Eénen, maar tevens met afschuw naar dien ouden man en vrouw zagen, om reden deze in lompen gehuld in hun gekromde bevende houding en uitgeteerd voorkomen, de sporen van groote armoede droegen en daardoor een onwaardige verschijning waren op dit deftige feest.

Terwijl die Eéne de beide oudjes liefdevol op twee der leegstaande, kostbare feauteuils deed neervleien, bleef hij zelf midden in de feestzaal staan en sloeg met doordringende, liefdevolle oogen, gasten en feestzaal gade en sprak tot hen: „Ik breng u hier den ouden Lazerus en zijn vrouw, welke ik straks in hun onverlichte krot bezocht, bevende van koude en verlangende naar lichamelijke verkwikking en aangezien ik wist dat gij dezen feestavond hieldt en u bijz. christelijk noemt, bracht ik hen hier, in de overtuiging, dat gij gastheer en gastvrouw, vergeten hadt hun in de éérste plaats te noodigen op dit feest; — zie de eisch des Bijbels — om bovenal dezen, welke het zoo hoog noodig hebben, van uw weldaden volop te doen meegenieten.

Met ontzetting en ontzag zagen en hoorden de feestvierenden den spreker aan en moesten hun blikken telkens naar beneden wenden voor zijn doordringenden blik, toen eindelijk de gastheer, in verbazing en bevend sprak: „Heer, wie zijt Gij? Wij zien en gevoelen aan en door uw geheele verschijning, dat Gij iemand zijt, welke wij het niet ten kwade mogen duiden, het anders ongehoorde en ongepaste feit, twee van zulke arme en ellendige menschen, op zulk een beschaafd en deftig feest te brengen. Deze oude Lazerus en zijn vrouw kennen wij heel goed in deze, onze plaats, en wij moeten bekennen, dat het in de verste verte niet in ons is opgekomen, ook hen op dit feest te noodigen, aangezien stand, positie en traditie het ons verbied zulke onaanzienlijke, ongeleerde en en daardoor onbeschaafde lieden als zij in zulk een net beschaafd publiek te noodigen, na welke uiteenzetting wij vertrouwen, dat u dit zult willen inzien, te meer omdat u thans zelf het groote onderscheid, in kleeding, trekken, houding en gebaren tusschen ons en deze beide ouden zult opmerken.

Op deze woorden zag die Eéne den gastheer zoo bovenaardsch aan, dat de gastheer op een stoel nederzeeg, terwijl die Eene zeide, vóór alle dingen is noodig deze beide ouden eerst te spijzigen, geef hen te eten.

De gastvrouw haastte zich de bedienden wenken te geven de beide oudjes in de keuken te brengen en hen te spijzigen.

Toen nam die Eéne een zeer fraaie Bijbel van

een prachtigen standaard en zeide tot den gastheer: „Hoewel gij een prediker zegt te zijn van het Bijbel-Evangelie, merk ik uit uw daden en straks gevoerde woorden, dat gij noch de eerste beginselen van het evangelie kent of wenscht te kennen; en den Bijbel openslaande teekende die Eéne, tal van gedeelten en texten uit den Bijbel aan en zeide: leest en onderzzoek deze uitspraken en doet hier naar; dan zult gij den wil van God kennen en dit zal uw geheele ommekeer en bekeering tengevolge hebben, tot uw eeuwige zegen en behoud".

Dit gezegd hebbende, stak hij zijn zegenende handen uit, met zulk een Majestueusche Hemelsche uitdrukking, dat de feestvierenden allen spontaan gedwongen werden te knielen en de gastheer stamelde: „ Gij zijt de Christus".

Toen nam die Eéne de inmiddels verkwikte oudjes aan zijn handen en ging met hen naar een groote R.K. kerk, welks binnenste schitterde van pracht en praal, deed de beide oudjes op een bank nederzitten en wandelde tot naar het altaar, waar een Jezus' beeld stond, bezet met kostbare diamanten en edelsteenen.

De Eéne nam iets uit zijn mantelzak en begon daarmee een paar van de duurste edelsteenen uit het Jezusbeeld te werken, toen de kerkbewaarder, met schrik en ontzetting de Eene wilde grijpen, maar terugdeinsde voor de Majestueusche persoon, haastig naar een kerkvorst liep en deze bij de verschijning van het Jezusbeeld bracht, welke reeds een paar kostbare steenen in zijn hand hield.

De kerkvorst greep, trotsch den machtigen indruk welke die Eéne op hem maakte, deze toch vast en sprak: wie zijt ge die de groote Heiligheidschennis durft te doen om deze steenen uit het Beeld van onzen gezegenden Zaligmaker te nemen?

Toen sprak die Eéne, en zeide: „op dien bank daar, zitten de arme Lazerus en zijn vrouw, welke temidden van de schatten uwer kerken zeer veel gebrek lijden en aangezien gij als priester moet weten, dat het voeden van één arme meer waarde voor God heeft dan al de schatten der kerken tezamen, heb ik hier uit dit beeld een paar steenen genomen om van de opbrengst daarvan deze beide oudjes hun geheele leven verder onbezorgd te doen zijn; leer van Mij mijn Zoon Gods wil te

doen en te verstaan, door mij na te volgen en gij zult een schat hebben in den Hemel welke mot noch roest verderft en Zijn handen zegenende op des kerkvorsts hoofd leggende, ging hier zulk een kracht van op den priester uit, dat hij uitriep: Gij zijt de Christus.

Bovenstaand beeld hebben wij in onze gedachten uitgewerkt, om een schema te geven, tusschen de groote klove, van wat wij meenen, dat de leer van Christus is en de practijk der christenen.

Wat zegt u, is er geen geld voor de lijdende ouden van dagen? Och kom, u weet en gevoelt wel beter; als dat waar is, waarom moeten de onverzorgde ouden van dagen daaronder dan alleen speciaal lijden? Waarom dan niet gezamenlijk van hoog tot laag geleden? Geen geld voor het penninkje der ouden van dagen? En wel steeds nieuwe tien- en honderdtal millioenen voor defensie, wel millioenen voor tractementen en vette pensioenen, vanaf laag tot de allerhoogste? Wel millioenen voor feesten, voor dure vacanties — soms voor nietsdoeners — welke direct en indirect mede zijn opgebracht door middenstanders en die van ouden van dagen?

Denk u eens eerlijk in hoe Christus over deze dingen zou oordeelen of gij als ge zelf in deze ellendige positie kwam.

O als wij deze gruwelijke kapitalistische wetten en samenleving goed in de practijk beschouwen, dan moet elk rechtvaardig voelend mensch zich groot geweld aandoen om zondige wenschen en gedachten bij hun opkomst te smoren en om niet te bidden en te schreeuwen: o God vernietig in heilige rechtvaardigheid deze wreede, gruwelijke, onrechtvaardige, huichelachtige, kraakzinnige wereld. Ja, zie, daartoe zou elk rechtvaardig voelend mensch gedwongen worden in verootmoediging te bidden.

O, denk niet dat wij in wezen haters zijn van godsdienst of kerken; neen! neen! neen! In ons leeft nog overheerschend, zeer sterk, de liefde voor waarachtige godsdienst en kerken en trots haar diepen val, waardoor veel in haar zouteloos zout is geworden en Gods woord en Geest van haar genomen zal worden, indien ze zich niet be-

keert en een volk zal worden gegeven van wien ze meenen dat het haar en Gods vijanden zijn; trots dit alles ontdekken wij hier en daar in hen nog hun afkomst, het stempel en de bruidsring van Christus, hun gegeven en overgeleverd sinds de dagen der apostelen; nog laat Gods Geest mannen en vrouwen in het midden van haar die bezield en aangevuurd worden om Gods wil te doen, waardoor ze zich mede tijdelijk nog in stand kan houden.

Vijand van godsdienst en kerk zouden wij zijn? Neen! neen! neen! Zij de kerk, aan wien wij eeuwigheidswaarden hebben te danken en dat wij thans nog gelooven in eeuwige dingen. O neen doe ons deze smaad niet aan, scheld ons uit voor verdwaalde warhoofden, voor fantasten, utopisten, revolutionair enz. enz., maar wij verbieden u de zonde op u te laden, ons voor vijanden van waarachtige Bijbelsche Godsdienst te bestempelen. Ja, wij verbieden u dit in den naam des Heeren; want nog kunnen wij in onuitsprekelijke ontroering van geloof en dankbaarheid in de R.K. kerk het Deum mee zingen ter eere van den Eeuwige Heilige en Rechtvaardige en hooren wij met eerbied en overtuiging naar hun Bijbelsche waarheidsvoorstelling, van een plaats en tijd der vergelding, waar wij de vruchten van onze werken zullen ontvangen en waar wij onze schulden tot den laatsten penning zullen moeten voldoen en gezuiverd en gereinigd zullen worden, van alles wat wij met hooi en stoppelen door onze dwaling en zonde hebben toegevoegd aan het werk en fundament van Christus, wat door Gods liefdevuur van ons zal worden afgebrand, opdat wij zelf behouden blijven.

En hoe gelooven wij met de R.K. in de gezegende daadwerkzaamheid der gezaligde geesten, voor onze gezamenlijke heerlijke toekomst.

Vijand van de kerk en godsdienst? Neen! neen! neen! Als dat waar was bleven wij niet met grooten eerbied en aandoening staan voor de Prot. Rechtsche kerken, hoorende en meezingende Ps. 42 vers 1 (berijmd).

Vijand van de kerk? O neen wij treden ze binnen, in de Vrijzinnige diensten, om ons mede te stellen voor het aangezicht en in de gemeenschap van Hem, den Onbegrepene, uit Wien, door Wien en tot wien alle dingen zijn, Welke niet verlaat ons menschen; de werken Zijner handen.

Maar omdat wij nu geen vijand van waarachtige godsdienst en kerk zijn, zijn wij in het minst vijanden van hen, welke, mede door de schuld en zonde der kerk, in geen kerk meer komen en door waarachtige overtuiging en werking van Gods Geest in hun, verlossing en toekomstige hoop uit hun druk, in onkerkelijke banen zoeken; want ook met dezen verheugen wij ons in hun geloof en uitzicht in een rechtvaardige en verlossende toekomst en zingen met hun het lied der hope, 't welk voor ons de vertolking is van Psalm 72 verzen 2, 6 en 7, berijmd, in dezen geest, hun Internationale.

Met deze eerste brochure, hebben wij de vrijheid genomen U met ons leven, strijd en doel bekend te maken.

Nu wij in ons bestaan geheel geruïneerd zijn en door wreede handelingen en kosten tot op onzen laatsten penning beroofd, waardoor wij wel elken penning schuld hebben kunnen betalen, maar waardoor wij op onzen ouden dag, ik 62 jaar, met diabetus en hartzwakte bezocht, mijn vrouw 67 jaar, na 'n 50-jarig leven van harden arbeid, uiterst zuinig en hoogst eerbaar leven, thans niet meer door zwaar werk in ons verder onderhoud kunnen voorzien, zonder éénige inkomsten, zijn aangewezen op een paar gulden armensteun, heb ik gemeend, om mij toch nog eenigszins nuttig te kunnen maken, door de colportage van zéér actueele — voor onzen tijd uiterst urgente — lectuur te verspreiden in de vorm van brochures en geschriften, bevattende groote lijnen en kernen, getrokken uit geschriften van beroemde economen en theologen, waarin duidelijk wordt aangetoond welke wegen kunnen en moeten worden ingeslagen tot redding uit deze tegenwoordige onmogelijke, vastgeloopen samenleving en chaos.

Genoemde lectuur kunt u van ons, voor een kleine vergoeding der kosten, bijv. reeds van 3 tot 5 cent, in 2 à 3-tal stuks tegelijk, volgens uw keus, een 8 tot 14 dagen ter lezing ontvangen, **wanneer u aan ons adres schriftelijk uw wensch hiervoor even te kennen geeft.**

Wij hopen van harte, dat u hiertoe zult willen besluiten. Wij verzekeren u, dat deze lectuur, van zoo hoogstaande, interessante en urgente stof zal zijn, dat u met het grootste genoegen deze geschriften voor één of twee dubbeltjes zult willen

behouden of in elk geval een 3—5 cent voor de lezing zult willen geven.

Deze eerste, door ons zelf samengestelde brochure, doen wij u ter kennismaking met ons persoon en leven toekomen, welks inhoud en weinige waarde u niet gelieve te vergelijken met bovenvermelde geschriften, uit de werken van groote mannen, waarin u zich niet behoeft te ergeren — zooals misschien in deze onze brochure — over gebrekkige stijl, woordenkeus en uitspraken.

Wij hebben onze meening hierin in groote trekken weergegeven, volgens ons kennen en kunnen, maar zijn toch verzekerd, dat wij hierdoor de tolk zijn van tienduizenden van ons volk, waarmee tenslotte toch rekening zal gehouden moeten worden.

Wij zijn ons zeer wel bewust van de vele en veelzijdige critiek, welke deze — onze eigen bewerkte — brochure, vooral hier in ons orthodox Noorden zal oproepen en weten dat wij voor ons doel een veel gemakkelijker en spoediger tot ons doel leidende weg hadden kunnen vinden door meer in de geest en gevoelens van het meerendeel van ons orthodoxe noorden te schrijven, maar kunnen, mogen en willen ons niet anders uiten dan in de geest dezer brochure, ter wille van wat wij als waarheid en recht beschouwen.

Indien een lezer ons hieruit van dwaling zou willen overtuigen, zullen wij ons hiervoor gaarne beleefd beschikbaar stellen.

Wij meenen met dit ons schrijven en verder aangegeven doel een roeping te volgen, en hebben ook, *ja laat ons toch geheel eerlijk zijn,* nog de vurige hoop dat hierin nog een kleine kans zal liggen om in ons eigen onderhoud te voorzien, **teneinde zoolang mogelijk uit de handen der armvoogdij te blijven, wat voor ons iets vreeselijks is.**

De brochures worden over acht tot veertien dagen door ons zelf teruggehaald **en aangezien deze brochures het eenigste is wat ons nog als bezit is overgebleven en waarmee wij nog een bestaantje hopen te vinden, doen wij een beroep op uw menschelijke welwillendheid om deze brochures niet te vernietigen, zoek of onnoodig onoogelijk te laten worden.**

Wenscht u ze voor aangegeven prijs te houden, dan zou u ons hiermee ten zeerste verblijden, **zoo niet, dan zal ook elke kleinste gave voor het lezen zeer dankbaar worden aanvaard; in elk geval vertrouwen wij, dat u ons, in dit speciale geval, deze brochure, bij niet behouding, weder ter hand wilt stellen.** Terwijl wij u, wanneer u ons geen bericht voor verder bezoek zendt, **u niet weer zullen lastig vallen.**

U bij voorbaat dankend voor uwe bereidwillige hulp en medewerking in dezen.

G. KUITERT,
Lageweg 198, Dokkum.
1938-'39.